

[3] תשובת הגאון ר' שמואל בן הגאון ר' פייבוש מקראקא בדבר השם "פוריה" קיא

כתיבת שמות האנשים והנשים בגיטין וכפרי עמלו הוציא בשנת תי"ז את ספרו "שמות" (ויניציאה, מוגה ע"י הגאון ר' משה זכות)¹⁵. בהקדמת ר' שמחה כתוב: "ועתה כאשר עבר עלינו הרב בעל דמשק אליעזר נר"ו נתן לי במתנה העתק הקונטרס השמות אשר לו"¹⁶.

פעמים בלתי ספורות נזכר קונטרסו של בעל "דמשק אליעזר" בספר "שמות". הוא אחד היסודות שעליו נבנה ספר זה¹⁷, ששימש כמקור חשוב לר' שמואל בן ר' אורי שרגא פייבוש, בעל "בית שמואל" על שו"ע אבן העזר, בקונטרסו על השמות. בראש קונטרס זה כותב בעל "בית שמואל" כדברים האלה: "בעזרת אל אשר במאמרו מלאכי מרום מתחדשים, אתחיל לסדר שמות אנשים ונשים, אשר לקטתי מכמה ספרים, רובו ככולו מספר הנחמד אשר חיבר הגאון מוהר"ר שמחה ז"ל"¹⁸.

והנה, בספר "שמות", בחלק שמטפל בשמות נשים, מובא (בדף צו) בשם הקונטרס "דמשק אליעזר":

"ועוד שמעתי דהחסידי החריק והבקי מוהר"ר שמואל בן הגאון מוהר"ר וייבש ז"ל היה מסופק אם לכתוב פוריא מלשון פוריא ומטה בוי"ו ובאל"ף, או פריה מלשון אשתך כגפן פריה חסר וי"ו ובה"א, כמו לשון הקודש, מלשון פרה ורבה, ולא ידעתי היאך הכריעו, ואני מצאתי בד"ה סי' 19, עכ"ל דמשק אליעזר נר"ו."

כנראה, היה ר' אליעזר אשכנזי חברו של בעל "בית שמואל" ושניהם למדו יחד אצל ר' פייבוש מקראקא.

בעל "בית שמואל" על שולחן ערוך אבן העזר, בכתבו על השם "פורי" (בסוף אות פ' של "שמות נשים" שלו שמסודר אחרי סימן קכט) מזכיר גם הוא את דברי ר'

15. למרות חשיבותו נדפס הספר "שמות" רק פעם אחת. בשער נרשם: A presso l'illustriss. & excell. Commissariae Vendramina. Per Antonio Rizzini בסוף הספר נמצאת "הקדמת המחוקקים" אברהם אבוהב ואליעזר חיים בן ר' ישעי' ניצה. בה מוזכר שהספר "אנה איתו ליד גבירנו, הלא הוא כמ"ר וינטורין בכ"ר דוד מתוקקנו".

16. רח"נ דמביצר אינו מזכיר פרט זה, שבעל "דמשק אליעזר" הי' אצל בעל ספר "שמות" בבילוגראדו ומסר לו שם את קונטרסו, למרות שעובדא זו מובאת בפירוש בהקדמה לספר "שמות" ז ב. כנראה, שבזמן כתיבת תולדות אלה לא הי' ספר "שמות" לעיני דמביצר.

17. חוץ מקונטרסו של בעל "דמשק אליעזר" שימשו עוד כיו"א אחדים כמקור לספר "שמות", והם: א. "סדר גיטין מכתבת אשכנזים ישן נושן", שנמצא בין הספרים: ב. "קונטרס השמות" של הגאון ר' יוסף מטראני; ג. "קונטרס השמות" של מהרש"ל, שנמצא בין ספרי ר' שמשון חיות, שבא לבילוגראדו באניה בשנת תס"ו ומת טרם שיצא מן האני' ואח"כ נמכרו ספריו; ד. "קונטרס השמות" של ר' יצחק חיות עם הערות מבנו ר' מנחם ונכדו ר' שמשון הג"ל; ה. "קונטרס השמית" של ר' יאודה קאלדירון. חוץ מכיו"א אלה השתמש בעל ספר "שמות" בספר "זכרון משה" לר"מ אשכנזי על התורה, שם פרשת כי תצא נזכרים "קצת שמית אנשים ונשים"; ספר זה נדפס בשנת שע"א (בן יעקב, אוצר הספרים, עמ' 158).

18. בעל "בית שמואל" מונה עוד כמקורותיו, חוץ מספר "שמות", את "סדר הגט" של הרב ר' מיכל ר' יוזפס מקראקא, ספר "נחלת שבעה" וכיו"א של בעל "טורי זהב".

19. ראשיתיות הללו אין בידי לפענח.